

به نام خدا

ارزشیابی

بازوی توانای فرایند یاددهی – یادگیری

دبیرخانه کشوری سنجش و ارزشیابی آموزشی
مستقر در استان چهارمحال و بختیاری

تعلیم و تربیت در یک نگاه

تعلیم و تربیت را می توان فعل و انفعالی میان دو قطب سیال معلم و شاگرد دانست که با طرح و نقشه خاصی و با پیروی از اصولی در پی رسیدن به هدفهای خاصی است.

در این فعل و انفعال برنامه وسیله تربیت، معلم عامل تربیت و دانش آموز هدف تربیت است.

غایت ارزشیابی

هدف کلی از ارزشیابی در تعلیم و تربیت این است که به وسیله آن تشخیص داده شود، پیشرفت یا عقب ماندگی دانش آموزان به چه میزان است و به طور کلی یادگیرندگان در چه زمینه‌هایی می‌توانند موفق باشند و توان چه چیزهایی را ندارند.

اهداف ارزشیابی

ارزشیابی وسیله ای برای رسیدن به اهداف زیر می باشد:

- ۱ – شناخت توانایی و زمینه علمی شاگردان و تصمیم گیری برای انجام فعالیت بعدی آموزشی
- ۲ – شناساندن هدف های آموزشی در فرآیند تدریس
- ۳ – بهبود و اصلاح فعالیت های آموزشی
- ۴ – شناخت نارسایی های آموزشی شاگردان و ترمیم آنها
- ۵ – ایجاد رغبت و کسب عادات صحیح آموزشی در دانش آموزان
- ۶ – ارتقای دانش آموزان

اهداف ارزشیابی

۱. تشخیص تواناییهای دانش آموزان و میزان توان یادگیری آنها در دروس مختلف به معلم نشان می‌دهد که تدریس خود را متناسب با ویژگیهای دانش آموزان برنامه‌ریزی کند.

۲. اگر ارزشیابی با توجه به اهداف تربیتی آن به کار برود می‌تواند انگیزه و علاقه در دانش آموزان ایجاد کند، لذا هدف ارزشیابی تنبیه کردن دانش آموزان نیست، بلکه هدف این است که یادگیرنده نقاط ضعف و نقاط قوت خود را بشناسد و از طریق ارزشیابی تلاش و فعالیت بیشتری بنماید.

۳. ارزشیابی می‌تواند ملاکی برای ارتقاء دانش آموزان باشد، نباید اهداف دیگر آموزش تحت الشعاع نمره قرار گیرد و دانش آموزان صرفاً برای نمره درس بخوانند و بعد از امتحان هم همه چیز را فراموش کنند.

۴. از طریق ارزشیابی می‌توان ناسائی‌های آموزشی را شناسایی و رفع نمود. وقتی معلم ارزشیابی را تجزیه و تحلیل می‌نماید متوجه می‌شود که دانش آموزان چه مفاهیمی را نیاموخته‌اند و با تعبیر و تفسیری که روی ارزشیابی دارد نقایص آموزشی را بررسی کرده و در جهت بهبود آن تلاش می‌نماید.

ارزشیابی تکوینی یا مستمر

- ✓ آنچه عمدتاً به منظور کمک به اصلاح موضوع مربوط به ارزشیابی، یعنی برنامه یا روش آموزشی مورد استفاده قرار می‌گیرد ارزشیابی تکوینی نام دارد.
- ✓ هدف از کاربرد ارزشیابی تکوینی در رابطه با پیشرفت تحصیلی دانش آموزان، آگاهی یافتن از میزان و نحوه یادگیری آنان برای تعیین نقاط قوت و ضعف یادگیری و نیز تشخیص مشکلات روش آموزشی معلم در رابطه با هدف های آموزشی است.
- ✓ این ارزشیابی در طول دوره آموزشی یعنی زمانی که فعالیت آموزشی معلم هنوز در جریان است و یادگیری دانش آموزان در حال تکوین یا شکل گیری است انجام می‌شود. به همین دلیل به نام ارزشیابی تکوینی داده‌اند.
- ✓ در ارزشیابی تکوینی هدف تعیین میزان توفیق یاد گیرنده در رسیدن به تک تک هدف های واحد درسی است و هیچ گونه مقایسه میان افراد مختلف مورد نظر نیست.

مزایای ارزشیابی مستمر

- ۱ – جلوگیری از حجیم شدن مطالب آموخته شده
- ۲ – کاهش میزان شکست تحصیلی
- ۳ – کاهش اضطراب و استرس در امتحان
- ۴ – ایجاد انگیزه و رغبت در دانش آموزان به منظور تلاش در جهت رفع ضعف ها
- ۵ – تقویت نقاط قوت دانش آموزان
- ۶ – جلوگیری از شب امتحان درس خواندن
- ۷ – برانگیختن ذهن دانش آموزان و ایجاد کنجکاوی و بررسی سئوالات عمیق

نقش ارزشیابی مستمر در فرایند آموزش

- ✓ ارزشیابی مستمر یا سازنده بخشی از فرایند آموزش تلقی می شود. به این معنا که ارزشیابی در جریان آموزش جاری است و معلم به طور مرتب با آن درگیر است.
- ✓ ارزشیابی مستمر در طراحی برنامه درسی معلم جای خاصی دارد. یعنی معلم از نتایج سنجش مستمر در تعیین گام بعدی خود در آموزش استفاده می کند و به این دلیل است که آموزش و ارزشیابی در هم تنیده می شوند و دانش آموز رشد می کند.
- ✓ ارزشیابی تشخیصی نوعی ارزشیابی مستمر و سازنده است، زیرا هدف آن دریافت کاستی ها و مشکلات و خطاهای احتمالی دانش آموز است تا در طراحی مراحل بعدی آموزش مورد استفاده قرار گیرد.
- ✓ درسنجش و ارزشیابی رشد دهنده، استفاده از نتایج ارزشیابی حد اقل به اندازه جمع آوری آنها اهمیت دارد. در فرایند چنین ارزشیابی دانش آموزان نقش اساسی دارند، چون آنان هستند که در مرکز یادگیری قرار دارند و نقش اصلی را در پرورش یا اصلاح یک آموخته ایفا می کنند.
- ✓ هر چه دانش آموزان بیشتر در فرایند آموزش سهیم شوند، بهتر و بیشتر می توانند آموخته های خود را در ابعاد مختلف گسترش دهند یا بهبود بخشند؛ به عبارتی شیوه آموختن را بهتر یاد می گیرند.

انواع ارزشیابی مستمر

۱- پرسش های کلاسی و آزمونک ها

۲- ارزشیابی فعالیت های کلاسی

۳- ارزشیابی خارج از کلاس

۴- ارزشیابی از تکالیف

ارزشیابی تشخیصی

- ✓ نوع دیگر ارزشیابی که آن نیز در جریان آموزش انجام می گیرد ارزشیابی تشخیصی نام دارد.
- ✓ علت این نام گذاری آن است که این ارزشیابی با هدف تشخیص مشکلات یادگیری دانش آموزان به کار می رود.
- ✓ ارزشیابی تشخیصی زمانی مورد استفاده قرار می گیرد که معلم با مشکلات مبرم و مکرری در یک یا چند دانش آموز روبه رو می شود که با روش های اصلاحی معمول ارزشیابی تکوینی قابل رفع شدن نیستند.
- ✓ آزمون های تشخیصی توصیف کاملی از نقاط قوت و ضعف یادگیرندگان در زمینه های مهارتی خاص به دست می دهند.

ارزشیابی پایانی

- ✓ در ارزشیابی تراکمی تمامی آموخته های دانش آموزان در طول یک دوره آموزشی تعیین می شود و هدف آن نمره دادن به دانش آموزان و قضاوت درباره اثر بخشی کار معلم و برنامه درسی یا مقایسه برنامه های مختلف درسی با یکدیگر است.
- ✓ به این ارزشیابی تراکمی یا مجموعی می گویند که به وسیله آن می توان یاد گیری های متراکم یا مجموع یادگیری های دانش آموزان را در طول یک دوره آموزشی اندازه گیری کرد.
- ✓ این نوع ارزشیابی معمولاً در پایان دوره آموزشی به عمل می آید و به همین سبب به آن ارزشیابی پایانی نیز می گویند.
- ✓ آزمون هایی که در ارزشیابی تراکمی مورد استفاده قرار می گیرند جامع و مفصل هستند.

روش نوین ارزشیابی پیشرفت تحصیلی ارزشیابی توصیفی

- ✓ ارزشیابی پیشرفت تحصیلی یکی از عناصر مهم و اساسی برنامه های درسی و نظام های آموزش و پرورش جهان محسوب میشود.
- ✓ با عنایت به اهمیت این عنصر در روند فعالیت یاددهی- یادگیری، ارائه شیوه نوین در این زمینه و ارتقا سطح دانش معلمان و سایر دست اندر کاران تعلیم و تربیت، ضرورتی اجتناب ناپذیر است.
- ✓ از طرفی رویکرد یکسان موجود برای ارزشیابی تحصیلی از سال ۱۳۰۳ تا کنون، به صورت امتحان کتبی- شفاهی نمود پیدا کرده و در این رابطه ملاک ثابت (۲۰-۰) همواره پایدار بوده است.
- ✓ ارزشیابی توصیفی را می توان آموزش بدون نمره دانست. به جای تاکید بر ارزشیابی های پایانی باید بر ارزشیابی تکوینی (مستمر) تاکید داشت. در واقع ارزشیابی توصیفی به توصیف ارزشیابی های گوناگون که به شیوه های متنوع از دانش آموز به عمل آورده ایم می پردازد.

اهداف اساسی ارزشیابی توصیفی

• بهبود کیفیت فرآیند یاددهی – یادگیری.

• فراهم نمودن زمینه مناسب برای حذف فرهنگ بیست گزایی.

• تأکید بر اهداف آموزش و پرورش به جای تأکید بر محتوای کتابها.

• فراهم نمودن زمینه مناسب برای حذف حاکمیت مطلق امتحانات پایانی در تعیین سرنوشت

تحصیلی دانش آموزان.

• افزایش بهداشت روانی محیط یاددهی – یادگیری یا کاهش فشارهای روانی ناشی از نظام

ارزشیابی موجود

نقش ارزشیابی در ارتباط با اجزاء نظام آموزشی

✓ دروندادهای نظام آموزشی در چه سطحی هستند (ارزیابی تشخیصی)

✓ نظارت بر نحوه پیشروی فرایندهای آموزشی (ارزشیابی پایانی)

✓ نقش نظارت بر برنامه ها

✓ نقش نظارت بر ابزار و روش اجرای برنامه

✓ نقش بازخورد دهنده

✓ نقش ایجاد کننده انگیزش

✓ نقش ارائه دهنده اطلاعات

✓ نقش هدایت کننده شیوه مطالعه دانش آموزان و شیوه تدریس معلمان

✓ نقش هدایت کننده شیوه مطالعه دانش آموزان و شیوه تدریس معلمان

✓ نقش ارتباطی ارزشیابی

جایگاه ارزشیابی در فرایند یادگیری-یاددهی

- ✓ مهم‌ترین فعالیتی که پس از اجرای برنامه‌های آموزشی صورت می‌گیرد ارزیابی است.
- ✓ ارزیابی فرآیندی است که بوسیله آن میزان دست‌یابی به اهداف آموزشی برای معلم و شاگرد تعیین می‌گردد.
- ✓ برای این که عملکرد دانش‌آموز بطور شایسته معین شود معلم بر اساس ملاکهای خاص خود و میزان تغییری که در رفتار شاگرد پدید آمده است داوری می‌کند.
- ✓ در واقع ارزیابی آخرین مرحله از فعالیت‌های آموزشی معلم و تکمیل‌کننده سایر فعالیت‌های اوست.
- ✓ در این مرحله معلم با استفاده از روشها و فنون مختلف اندازه‌گیری و ارزشیابی بازده یادگیری دانش‌آموزان را سنجش می‌کند و میزان توفیق آنان را در دستیابی به اهداف آموزشی تعیین می‌نماید.
- ✓ همچنین معلم با انجام این کار میزان موفقیت و شکست خود را در پیاده کردن مراحل مختلف طرح آموزشی تعیین می‌کند.
- ✓ او با بهره‌گیری از نتایج حاصل از ارزشیابی بازده یادگیری دانش‌آموزان و دانشجویان می‌تواند مراحل پیشین طرح آموزشی خود را واریسی کند، اشکالات کار را تشخیص دهد و در رفع آنها بکوشد.

پایان

دبیرخانه کشوری سنجش و ارزشیابی آموزشی
مستقر در استان چهارمحال و بختیاری